

הכנסת

אברמוביץ: יחיד'הסגולה

דת

פורת: אל אלוהי צבאות

הכנסת השמינית המשיכה להידרדר לאיטה. הרוב היה חותמת-גומי בידי הממשלה. האופוזיציה הימנית הייתה להקת-שחקנים עייפה, שחזרה בשיעמום גובר על הצגות ישנות. הסיעות הקטנות חדלו להוות גורם המסורת של קבוצות באדר-עופר נמשכה השנה, כאשר נתגלתה קבוצה של יוחנן באדר וישראל קרנמן להעביר בשקט "מלווה-מסתובלת" - מסע חדש של שוד כספי הציבור על-ידי העסקנים. הקבוצה הוכשלה על-ידי התקוממות דעת-הקהל.

שום חקיקה חשובה לא יצאה מן הכנסת. הדרך שבה חוקקו חוקי הרפורמה במיסוי, בעיקבות המלצות חיים בן-שחר ועמיתיו, דמתה לקומדיה של צ'ארלי צ'אפלין. בעוד הקשישים נחו במיזנון מעמל השנים, שיחקו על הבמה כמה צעירים, שמטרתם העיקרית הייתה להשיג כותרת בעיתון ודקה בטלוויזיה, ויהי-מה. משעשעת הייתה התחרות בין שני הצעירים, שפילגו את המרכז החופשי הקטן: הח"כ המומר עקיבא בן-אורי ויובי אהוד אילמרט, שערכו ביניהם מירוץ יומי של תעלולי-פירסומה.

ההיעדרות הסיטונית של חברי-הכנסת נמשכה כרגיל, ואולם המליאה היה שומם אף יותר מאשר בשנים קודמות - להוציא ימים של סערות-סרק מסוברות. היה דרוש מישוף שישחוף במיטסת אחד את השפל שאילו הגיע הפרלמנט. עשה זאת, מבלי שתכונן לכך, ח"כ הרב יהודה מאיר אברמוביץ, כאשר תבע זכויות-יתר לחברי-הכנסת, בטענה שהם "יחיד'הסגולה".

שום כהנידת לא היה איש-הדת של תשל"ח. הוא בא משורות הלוחמים הפוליטיים. בפעם הראשונה הופיעה במדינה דמותו של הקנאי הדתי-לאומני, המוכן לעלות על באריקות ולגרור את ישראל למלחמת דתית. מן הסוג שהביאה נוראה על אירלנד הצפונית. לפתע נסתבר לצמרת הנדהמת של המדינה, כי שנים ארוכות של חינוך "ממלכתי-דתי" במדינת גידל דור חדש של קנאים לאומניים, המתייחס אל הדת היהודית כאל פולחן שיבטי, בעל איפי מילחמתי. אל-אלוהי-צבאות שוב צעד בראש, והשופר הריע לכושרי-כונן חדשים. הרואים בעם-הארץ "חוטבי-עצים ושואבי-מים". גושי-אמונים הוא תנועה דתית - אף שהוא בעל משך מעות פוליטית מובהקת. הוא הסעיר את השנה מראשי תה ועד סופה - ממיבצע-ההתנחלות הגדול בסבסטיה וההתנגשות עם צה"ל, ועד להפגנות נגד ההסדר-החלקי, והמאבק עם המישטרה. לא היה לגוש מנהיג בילעדי - להיפך, ראשיו הצטנעו, ולא הבליטו את עצמם. תואר איש-הדת של השנה מוענק, על-כן לצעיר שלבט ביותר במיבצעו - חנן פורת, איש נעים-הליכות, צנוע ו-אהוב, שקשה היה להיווכח מהופעתו שהוא קנאי קיצוני. ניל לוחם ומתפקד, המאמין באמונה עיוורת בנכונות דיעו-תיו, והמוכן בכל עת לכפור בהחלטת הרוב, להפיל את השלטון, להתמודד עם חיילים ושוטרים - כדי להגשים את המטרה הנראית לו כמיצוה דתית עליונה: ארץ-ישראל השלמה.

עיתונות

נאדר וגולן: המאבק

טלוויזיה

אלמגור וכהן: בחזרה

מאחר שאין העולם הזה מעניק את תואר איש-העיתונות של השנה לאנשי המערכת של-רעצמו, לא יכלו לזכות בתואר זה עיתונאים שביצעו כמה מהמיבצעים העיתונאיים החשובים ביותר של השנה.

אולם גם בלי אלה, הייתה התחרות קשה, כששני המועמדים העיקריים הם ברנך נאדר ומתי גולן. התואר הוענק להם במשותף.

נאדר נתן מופת כעיתונאי שאינו איש-מיקצוע שניר בלבד, אלא אדם הרואה במיקצועו שליחות, ייעוד ו-מאבק למען הצדק. הוא עשה עבודה שינתה השנה את דעתם של רבים על מהות החברה הישראלית. תחילת חיבר את מימצאיו בצורת תזכיר, לאחר-מכן בצורת ספר (ד"ח נאדר), שהכיל גילויים חשובים ביותר על צמיחתה של הכלכלה השחורה בישראל והפיכת מערכת המיסוי מכשיר בידי המיסד להטלת כל עול המדינה על ציבור השכירים.

נגד נאדר נקשר קשר-השתקה של העיתונות כולה. לולא העולם הזה ושירות-השידור, היה קולו נאלם. גורל דומה המתין למתי גולן, עיתונאי מיקצועי של הארץ המכסה אירועים פוליטיים. תחילה גילה סופו: ביקור של מישלחת סובייטית סודית בארץ. לאחר-מכן הגיעה לידיו פצצה של ממש: סיטי-ההקלטה של שר חותמי הפרטיות של הנרי קיסינג'ר בארץ. הוא מיהר לכתוב עליהם ספר.

התגובה הנבחלת של השילטון ביטאה לא רק את פחדו מפני הגילוי, אלא גם החדירה לתודעת הציבור עובדה נשכחת: שיש בארץ צנזורה. סיפרו של גולן נגנו, וזעזע עורכי העיתונים היומיים הסכימה לנגנון את עצם העובדה, שקיים ספר כזה ושנאסר לפירסום. רק פעולת-הנגד הנמרצת של העולם הזה, יחד עם פירסום העובדות בחו"ל, שברו את קשר-ההשתקה, והספר יוסיע, במהדרה מתוקנת, בשנה הבאה.

בסך-הכל היו הרדיו וטלוויזיה השנה ליברליים ירי-תר מאשר העיתונות היומית. במיסגרת המיבולות של-הם, עשו רבים מעובדיהם מאמצים גדולים להביא לבית האורח התרשמות בלתי-אמצעית מן המאורעות. בין הישגים רבים מסוג זה אולי יזכר, יותר מכל, הקטע הטלוויזיוני הקצר שהראה את האשה של השנה, כוכבה לוי. גוררת פצוע ממלון סבוי לרחוב, כשהיא חשופה לאש משני הצדדים.

תוכניות החדשות קיבלו מימד חדש, ונעשה מאמץ גדול לרענן את הגשתן - אך הן היו עדיין רחוקות מלהיות חדשות טלוויזיוניות אמיתיות, בניגוד לרדיו חזותי.

בסך-הכל, ולמרות מאמציו הניכרים של המנכ"ל הצעיר, יצחק לבני, לא התרוממה הטלוויזיה עדיין לדרגה של יצירה משמעותית. והיא רחוקה מן הרמה המיקצועית והרלוונטיות של הטלוויזיה הבריטית או הגרמנית. תוכניות זרות - כמו קוג'אק בעולם הבידור ועולם במיד-חמה בעולם התיעודי - ריתקו את תשומת-הלב יותר מרוב היצירות המקומיות. שום תוכנית מקומית של תעודה ובידור לא התקרבה לרמה זו.

שתי תוכניות מקוריות הזדקרו השנה, כמו בשנה שעברה, ממישור זה. הראשונה הייתה ניקוי ראש, יצירת צוות ZOO הארץ של העולם הזה, בעריכת מרדכי קירשנבאום, שהופסקה באמצע השנה, אך תתחדש, כנראה, בקרוב. השנייה, והמצטיינת ביותר, הייתה התוכנית שרתו לך ארצי שעורכת, דן אלמגור ואליהו כהן, הם אנשי-השידור של השנה. אחרי פרישת כהן, נותר בה אלמגור לבדו.

בטעם עדין ובנוסטלגיה מסוכחת, החזירה סידרה זו את המדינה אל שורשיה - ואולי הבהירה לה בלי הטפה עד כמה רחוקה הייתה המציאות של ישראל בתשל"ח מן האידיאלים, התיקנות והציפיות של דור-המייסדים.

צעיר

י'בי: מרד בחרוזים

ספרות

קינן: במחנה-ריכוז

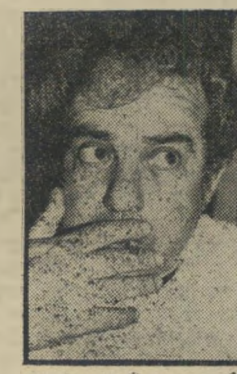
האימרה הגדושה, שהנעורים אינם עניין של גיל, הוכיחה את עצמה השנה שוב. במשך השנה התפרסמו כמה צעירים וצעירות - אך רובם היו קרובנות, כמה בנות-טובים הסתכנו בפליה לים. גורלו של זוג התאומים מאשקלון, שאול ויהונתן נתן, שניספו יחדיו בתאונת-אופנוע, צבת את הלב. יפו סוליסה, "היפהפייה הנרדמת" מדימונה, סיקרנה רבים. אך היכן הייתה הצעיר שימרוד במוסכמות, שיסעיר שמיים וארץ, שיילחם על דיעות בלתי-מקובלות, ישיע קיע את מירצו וכספו בפעולה למען מטרות? שום צעיר כזה, בגיל 20 או 30, לא בלט בתשל"ח. לעומת זאת בלט בה אדם שכבר הגיע לגיל 40, ושי הצטיין בכל התכונות האלה: י'בי.

יונה בן-יהודה, המשתמש רק בראשייהתיבות של שמו, פירסם את דיעותיו בפרוזה ובחרוזים מעל עמודי הארץ, במודעות-בתשלום שהפכו שם-דבר. את הכסף אסף במיידיו, על-ידי מכירת סיפורי-השרים שלו. הוא ליקט ופירסם קובץ של שירי-מרד מכל העולם. הוא יום ואירגן סידרה בלתי-פוסקת של סימפוזיונים ורבי-שיח, שבהם השתתפו מיטב אנשי הרוח והציבור, מאישי היהדות ישעיהו לייבוביץ ועד למשה לוי, מוכרי האימי איס הדירוגיים. צעיר מרוד אחר שכבר עבר את שחר-נעוריו.

בפעולת-יחיד, עשה יבי יותר מהרבה מנגונים משו-פעם בכסף, מיפלגות וסיעות. מאחר שזהו סימן-ההיכר של צעיר אמיתי, מגיע לו התואר.

השנה הייתה משופעת בספרים שעוררו תשומת-לב, אך רובם לא היו בשטח הסיפורת הטורה אלא הזיכר רונות, הדיווח והוויכוח. בין אלה בלטו ספריהם של עזר וייצמן, לך שמיים לך ארץ, של אורי קיסרי, זיכרונות ליום חחר; של נתן דינבירק, עינוי דין; של אורי דן, ראש-גשר; של סאזוי אדיאסמר, להיות ערבי בישראל. אישיותו ודרכו של ד"ר משה קרוי הבטיחו קבלת-פינים לסיפרו האידיאלוגי, חיים על פי השכל, שפורסם בארץ אחרי שהוא-עצמו ירד ממנה. ספר מסוג אחר לגמרי, שכבש את הארץ בסערה, היה הכרך הראשון של יצירות ZOO הארץ. עולם הסיפורת והשירה היה סורה פחות. על אחת הסיבות לכך עמד הפרופ' דן מירון כהקדמה לקובץ שירי-מאבק מרחבי העולם, שפורסם על-ידי י'בי. היצירה החשובה היחידה של השנה הייתה של עמוס קינן, שואה 2.

בספר פסימי ונוגה, גדוש הברקות וספוג אהבה נכ-זבת לארץ, מתיימר קינן לתאר את אשר קורה אחרי חורבנה של מדינת-ישראל, כאשר שרידי-הפליטה חיים במחנה-ריכוז מיסטריו, ללא שמיים וריח, מבלי לדעת היכן הם נמצאים ומי הכובשים. אולם זהו רק הרובד העליון של היצירה. מתחתיו מסתבר, כי קינן רואה את המדינה עצמה, כמות-שהיא, כמחנה-ריכוז, ומתחתיו יש רובד עמוק עוד יותר, בו נראה, כי העולם המודרני כולו הוא מחנה כזה.